

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 5 พฤศจิกายน 2541

Keynesian Consensus (1)

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

Keynesian เป็นคำคุณศัพท์ มาจากชื่อนายจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes, 1883 - 1946) นักเศรษฐศาสตร์และปราชญ์นามอุโฆษแห่งคริสต์วรรษที่ 20

ก่อนยุคสมัยของเคนส์ แนวความคิดสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก (Classical economics) ครอบงำวงวิชาการเศรษฐศาสตร์จนกลายเป็นสำนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก สำนักคลาสสิกมีความเชื่อมั่นประสิทธิภาพของกลไกราคาในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ด้วยการปรับตัวของกลไกราคา ระบบเศรษฐกิจจะไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด และการว่างงาน แต่แล้วภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในทศวรรษ 2470 ที่เรียกว่า The Great Depression สร้างความฉงนฉงายแก่นักเศรษฐศาสตร์ในสำนักคลาสสิกจำนวนมาก บางคนกล่าวโทษรัฐบาลว่า เป็นเพราะรัฐบาลไม่ปล่อยให้กลไกราคาทำงานอย่างเต็มที่ ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น แต่บางคนถึงกับหงายหลังเมื่อพานพบกองทัพคนว่างงานนับล้าน

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ ชนิดที่เรียกได้ว่าเป็น Paradigm Shift เคนส์ชี้ให้เห็นว่า ดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจมีจำเป็นต้องเป็นดุลยภาพที่มีการจ้างงานเต็มอัตรา (Full - Employment Equilibrium) เสมอไป ทั้งนี้ดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจอาจเป็นดุลยภาพที่มีปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาเงินฝืด หรือปัญหาการว่างงานก็ได้ และแท้ที่จริงแล้ว ภาวะที่มีการจ้างงานเต็มอัตราเป็นสภาวะการณพิเศษ

เคนส์ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางสถาบันมีส่วนในการทำให้กลไกราคามีอาจปรับตัวได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกเชื่อว่า เมื่อมีการว่างงาน อัตราค่าจ้างยอมตกต่ำลง เนื่องจากคนว่างงานบางส่วนยินดีทำงานโดยรับค่าจ้างในอัตราต่ำลง การปรับตัวของอัตราค่าจ้างจะช่วยขจัดให้การว่างงานหมดไป แต่เคนส์ชี้ให้เห็นว่า เมื่อค่าจ้างตกต่ำจนถึงระดับหนึ่งแล้ว จะไม่ปรับตัวลดต่ำลงไปอีก ปรากฏการณ์ที่เรียกว่าความไม่ยืดหยุ่นของอัตราค่าจ้างในการปรับตัวลดลง (downward wage inflexibility) นี้เอง ทำให้ระบบเศรษฐกิจอยู่ในดุลยภาพที่มีการว่างงาน (unemployment equilibrium) ได้

ด้วยเหตุที่กลไกราคามีอาจนำระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพที่มีการจ้างงานเต็มอัตราได้โดยอัตโนมัตินี้เอง เคนส์จึงมีข้อเสนอแนะทางนโยบายว่า รัฐบาลต้องมีบทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หากควรปล่อยให้ระบบเศรษฐกิจล่องลอยตามยถากรรม โดยให้ขึ้นอยู่กับกลไกของกลไกราคาไม่ เพราะการทำงานของกลไกราคาแต่โดยลำพังมีอาจแก้ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด และการว่างงานได้ หัวใจของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอยู่ที่การจัดการอุปสงค์มวลรวม พัฒนาการของเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ (Keynesian Economics) ในเวลาต่อมาส่วนหนึ่งมุ่งศึกษาเทคนิควิธีการจัดการอุปสงค์มวลรวม หรือที่เรียกว่า Demand Management Policy เพื่อที่จะตอบคำถามให้ได้ว่า ทำอย่างไรอุปสงค์มวลรวมจึงจะอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดการจ้างงานเต็มอัตรา หรืออีกนัยหนึ่ง ไม่มีการว่างงาน

ด้วยเหตุที่หัวใจของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอยู่ที่การจัดการอุปสงค์มวลรวมให้อยู่ในระดับที่จัดการว่างงานให้หมดไปนี้เอง เคนส์มีความเห็นว่า งบประมาณแผ่นดินควรเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยที่งบประมาณแผ่นดินมีจำต้องอยู่ในภาวะสมดุลเสมอ รัฐบาลจะเลือกใช้นโยบายงบประมาณขาดดุล สมดุล หรือเกินดุลก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในขณะนั้น บทวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ขัดกับแนวความคิดของสำนักคลาสสิกที่ยึดมั่นในนโยบายงบประมาณสมดุล จนเสมือนหนึ่งว่า ความสมดุลของงบประมาณเป็นวินัยทางการคลัง (Fiscal Discipline) ที่รัฐบาลจักต้องยึดถืออย่างเคร่งครัด แต่บทวิเคราะห์ของเคนส์หักล้าง 'ลัทธิ' งบประมาณสมดุลโดยสิ้นเชิง รัฐบาลไม่ควรยึดมั่นถือมั่นแนวความคิดว่าด้วยความสมดุลของงบประมาณ ประดุจหนึ่งการยึดถือความเชื่อทางศาสนา หากรัฐบาลเลือกใช้นโยบายงบประมาณขาดดุลหรือเกินดุล ก็ได้เป็นการประพาศติผิผิตวินัยทางการคลัง ดังที่ยึดมั่นถือมั่นกันมาเป็นเวลาช้านาน เพราะความสมดุลของงบประมาณมิใช่ 'พรหมจรรย์' และความไม่สมดุลของงบประมาณก็ได้มีนัยถึงการสูญเสียพรหมจรรย์

งานชิ้นสำคัญของเคนส์ ได้แก่ หนังสือเรื่อง *The General Theory of Employment, Interest, and Money* (1963) ซึ่งเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ จนศาสตราจารย์ลอว์เรนซ์ ไคลน์ (Lawrence R. Klein) เรียกว่า Keynesian Revolution หรือการปฏิวัติเศรษฐศาสตร์โดยเคนส์

ในการจัดอันดับหนังสือที่ทรงอิทธิพลในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยสถาบันต่างๆ *The General Theory* ของเคนส์มักติดอันดับเสมอ ดังเช่นการจัดอันดับของ The New York Public Library ซึ่งปรากฏใน Elizabeth Diefendorf (ed.), *Book of the Century* (1996) หรือการจัดอันดับของวารสาร *Logos* เป็นอาทิ

แต่ Keynesian Revolution เริ่มก่อเกิดก่อนที่ *The General Theory* จะปรากฏสู่บรรณพิภพในปี 2479 ดังเป็นที่ทราบกันดีว่า ระบบการวิเคราะห์และแนวความคิดของเคนส์แปรเปลี่ยนไปเป็นอันมากระหว่างปี 2473 – 2479 จากหนังสือ *A Treatise on Money* (1930) มาสู่ *The General Theory* (1936) ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เคนส์มีโอกาสแลกเปลี่ยนความเห็นและการวิเคราะห์กับอาจารย์หนุ่มสาวในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์อย่างสม่ำเสมอ อาจารย์กลุ่มนี้รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ และรู้จักกันในเวลาต่อมาในชื่อ *The Cambridge Circus* ประกอบด้วย ออสติน โรบินสัน (E.A.G. Robinson) โจน โรบินสัน (Joan Robinson) เจมส์ มีด (James Meade) และริชาร์ด คาค์น (Richard F. Kahn) ในเวลานั้น เคนส์ทำงานเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลังด้วย บางวันจึงอยู่ลอนดอนและทำงานในเคมบริดจ์ไม่เต็มสัปดาห์ ในระหว่างที่เคนส์ลงไปลอนดอน บรรดาอาจารย์หนุ่มสาวเหล่านี้ร่วมกันถกเถียงประเด็นทางทฤษฎีต่างๆ โดยริชาร์ด คาค์นเป็นผู้รายงานผลการถกเพียงเหล่านี้ให้เคนส์รับทราบเมื่อขึ้นไปเคมบริดจ์ *The Cambridge Circus* ก่อตัวในปีการศึกษา 2473/2474 เวลานั้นเคนส์อายุ 47 ปีแล้ว ในขณะที่อาจารย์หนุ่มสาวเหล่านี้มีอายุต่ำกว่า 34 ปี

The Cambridge Circus มีบทบาทต่อ Keynesian อย่างมีอาจปฏิเสธได้ ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์มีเสียงซุบซิบกันว่า เคนส์มิได้เขียน *The General Theory* หากแต่ริชาร์ด คาค์นเป็นผู้เขียน คาค์นเป็นลูกศิษย์ที่เคนส์ยกย่องว่าฉลาดปราดเปรื่อง จนสามารถนำเสนอทฤษฎีตัวทวีคูณ (Multiplier Theory) ขณะยังเป็นนักศึกษาชั้นปริญญาตรี ภายหลังจาก Keynesian Revolution คาค์นมิได้มีผลงานวิชาการที่ดีเด่นอีกเลย แต่คาค์นปฏิเสธอย่างชัดเจนว่า ตนมิได้เป็นผู้เขียน *The General Theory* เมื่อ Raffaele Mattiotti Foundation แห่งประเทศอิตาลีเชิญให้คาค์นแสดงปาฐกถา Raffaele Mattiotti Lectures หัวข้อปาฐกถาของคาค์นก็คือ *The Making of Keynes' General Theory* (1984) สาระของปาฐกถานี้ ก็คือ การสืบสาวพัฒนาการทางความคิดของเคนส์ อันนำมาสู่ *The General Theory*

มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์มีจารีตการถ่ายทอดความรู้ด้วยปากเปล่า หรือที่เรียกกันว่า Didactic Tradition ความรู้ใหม่จำนวนมากถูกถ่ายทอดจากปากอาจารย์ไปสู่ลูกศิษย์ ก่อนที่จะปรากฏสู่บรรณพิภพหลายปีนัก ด้วยเหตุดังนี้ กระบวนการสืบค้นการก่อเกิดของ Keynesian Revolution จึงนำไปสู่การตรวจสอบสมุดจดบันทึกการบรรยายของเคนส์ ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ มีการติดต่อผู้คนที่เป็่่นลูกศิษย์ของเคนส์ เพื่อขออ่านสมุดจดคำสอนในกาลต่อมา มีการจัดพิมพ์สมุดจดบันทึกการบรรยายดังกล่าวเป็นหนังสือ ผลการตรวจสอบพบว่า คำบรรยายของเคนส์ในภาคการศึกษาแรก (Michaelmas Term) ในปีการศึกษา 2475/2476 มีเนื้อหาแตกต่างจากภาคการศึกษาก่อนหน้านั้น

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในทศวรรษ 2470 มีส่วนเกื้อหนุนการเติบโตของ เศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ เพราะเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ไม่เพียงแต่ให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับการ ก่อเกิดของภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจได้เท่านั้น หากยังสามารถให้ข้อเสนอแนะทางนโยบายในการ แก้ปัญหาได้อีกด้วย รัฐบาลประเทศต่างๆ เริ่มยอมรับแนวความคิดและระบบการวิเคราะห์ของ เคนส์มากขึ้น จนเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์กลายเป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นโยบายเศรษฐกิจ มหภาคของรัฐบาลประเทศมหาอำนาจที่ละประเทศสองประเทศยึดเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์เป็น แก่นแกน จนในที่สุด แปรเป็น Keynesian Consensus ซึ่งอาจแปลว่า *ฉันทามติว่าด้วยนโยบาย เศรษฐกิจมหภาคแบบเคนส์*

Keynesian Consensus มีอิทธิพลในหมู่ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเป็น เวลาถึง 25 ปี ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ก่อนที่ Washington Consensus จะเข้ามาแทนที่